

Oponentský posudek diplomové práce

Název práce: Moc a odpovědnost v pomáhajících profesích

Autor práce: Bc. Jiří Kruba

Obor studia: Etika v sociální práci (kombinovaná forma)

Posudek vypracoval: PsLic Jan Vyhnálek

Datum: 26. 6. 2014

Autor si pro svou diplomovou práci vybral téma bezesporu významné a aktuální: moc a odpovědnost v pomáhajících profesích. Titulu práce dobře odpovídá cíl, který je formulovaný v úvodu sice poněkud širokým, ale dobře členěným a k tématu i struktuře práce dobře vztaženým způsobem.

Celková struktura práce je jasná, logická, vhodně artikulovaná a vyvážená ve vztahu k tématu a cíli; dobře pokrývá základní aspekty spojené s problematickou moci a odpovědnosti v pomáhajících profesích, a je nesporně jednou z předností práce. Bylo by dobré ji lépe představit v úvodu práce. V titulu 2.3. bych se vyhnul termínu "předurčení".

Problémem je chybějící metodologie, která předznamenává nedostatky v obsahové stránce práce. Autor nikde zřetelně neuvádí, jakým způsobem téma zpracovává a dochází k závěrům, a tento fakt bohužel koresponduje s nejasnou hodnotou velké části výsledků jeho práce. Čerpá z poměrně bohaté a relevantní literatury, ale způsob jeho práce se zdroji je neuspokojivý. Již na první pohled zarazí čtenáře poměrně malý počet odkazů na zdroje v průběhu textu. To se týká např. celé kap. 5., která přitom obsahuje velmi mnoho informací, které nejsou výsledkem autorova vlastního výzkumu a vyžadovaly by doložení. A tak i když text obsahuje zajímavé a podnětné informace a myšlenky, ztrácejí takto svou hodnotu.

V ostatních kapitolách se sice s odkazy na zdroje setkáváme, ale z textu není zřejmé, které myšlenky jsou autorovy a které jsou převzaté. To má dva závažné důsledky: jednak autor používá formulace, které nejsou jeho, ale z textu to není zřejmé, jednak často rozvádí přejaté myšlenky velmi osobitým způsobem, ale čtenář může mít pocit, že jen shrnuje myšlenky citovaných autorů. Výsledkem jsou na více místech věcně nesprávné interpretace, nebo v textu ničím nepodložené, i když často podnětné a na znalostech postavené úvahy. **Pokud by autor jasně rozlišil převzaté myšlenky a své vlastní, a tyto poslední postavil na jasnější argumentaci, bylo by možné považovat text za zdařilý, případně by bylo snadné odhalit věcně problematické části práce a chápat je jako autorovu diskusi se zdroji. V současné podobě je ale text v tomto smyslu nedostačující.**

Pro konkretizaci uvedu k uvedeným výhradám některé příklady:

Příkladem věcně nesprávného textu může být část věnovaná inteligenci, kterou autor uvádí jako získanou schopnost (což je předmětem vědecké diskuse; vědecká obec se většinou přiklání k tomu, že inteligence je vrozená vlastnost) a jím předkládané pojetí by spíše odpovídalo souhrnu vzdělání a zkušeností, nežli tomu, co se obvykle označuje pojmem

inteligence (str. 30). Autor zde pravděpodobně rozvádí téma uváděné Matouškem, který inteligenci jako důležitou vlastnost sociálního pracovníka uvádí, ale nerozvíjí. Rozvedení je doplněné autorem práce, ale způsobem odpovídajícím jeho chápání pojmu inteligence, nikoli obecně přijímané definice tohoto pojmu.

Oddíl věnovaný přenosu a protipřenosu je nejen poněkud chaotický, ale obsahuje nejasná sdělení a pravděpodobně nesprávná tvrzení (což je těžké posoudit právě kvůli nejasnosti textu) jako: "emoce a zkušenosti jsou *přenášeny* z klienta na pracovníka" (přenos je ve skutečnosti intrapsychický proces klienta, nikoli vnější přenos informací), "pracovník může *připustit emoční vztah ke klientovi*" (emoční vztah je sice součástí přenosové dynamiky, ale není možné ztotožnit protipřenos s "připuštěním emočního vztahu ke klientovi" (s. 35); "klient tak přejímá určitou část pracovníkova pohledu na situaci ... a pracovník přejímá některé části těžké životní situace klienta" - toto vysvětlení se zdá odpovídat výše uvedené nesprávné představě přenosu/protipřenosu jako objektivního, vnějšího *přenášení* emocí a dalších psychických obsahů mezi pracovníkem a klientem, nikoli přenosu jako intrapsychickým, ve své podstatě nevědomém procesu projekce na straně každého z nich (s. 36).

Zdá se, že autor interpretuje informace z literatury způsobem, který jen z části a nepřesně odpovídá smyslu uvedených pojmů. Domnívám se, že podobným způsobem autor zachází i s pojmy z oblasti etiky.

Příkladem takové situace může být např. text na s. 16. Některá autorova tvrzení jsou zvláštní, a v kontextu jeho argumentace vyvolávají pochybnost čtenáře. Např. tvrzení "Ve vztahu k jinému subjektu než jsme my, vyjadřuje odpovědnost to, jestli daný subjekt dokáže odpovědět na naši otázku". Nebo tvrzení "Za ostatní věci či osoby či živočichy jsme odpovědní proto, protože realizace (naší volby) je proces, který může mít jeden či více kroků a čím více kroků má, tím více osob, věcí nebo živočichů může ovlivnit." Tato věta je z hlediska argumentace obtížně pochopitelná: pokud odpovědnost za druhé vyplývá z vyššího počtu kroků realizace našeho úmyslu, vyplývalo by z toho, že pokud by realizace našeho úmyslu měla jen jeden krok, nevyplývala by z něj žádná odpovědnost za druhé. Podobně další věta: "Odpovědnost za svou vlastní osobu máme především proto, že my jako jedinec jsme součástí širšího prostředí ... Odpovědní jsme si, pokud si dokážeme odpovědět na otázku, proč jsme byli vrozeni do prostředí". Přiznám se, že těmito formulacím nerozumím, i když to může být důsledek nedostatečné erudice v dané oblasti. Příznačné pro citované výroky ale znovu je, že jsou součástí textu, který se formálně opírá o minimum zdrojů a ve kterém není zřetelně odlišené, co jsou myšlenky zdroje, z něhož čerpá, a co jsou jeho vlastní úvahy. Není jasné, které části jsou shrnutím citovaného textu, a které jsou jeho volným rozvedením nebo doplněním. Z mého pohledu je nesnadné rozlišit, zda se jedná o jazykovou neobratnost autora diplomové práce, a nebo o věcnou nesprávnost a z hlediska autorství neprůhlednost textu.

Jiným příkladem nevhodného zacházení ze zdroje je použití **nezměněné** části textu autorů, ze kterých práce čerpá, s **doplněnými** vlastními formulacemi. Souhrnně sice autor v textu zdroj svých informací cituje, avšak dílčí téměř doslovná citace by přesto měla stále být v textu vyznačena jako **přímá citace**. Příkladem může být věta: "*Důvěryhodnost* je vlastnost,

kteřá spočívá v tom, *jak klient vnímá* na pracovníkovi *smysl pro čestnost*, která znamená schopnost, kterou si pracovník u klienta získává úctu a důvěru, *jeho sociální roli, srdečnost, otevřenost a nízkou motivaci pro osobní prospěch.*" - kurzívou je námi vyznačená přímá citace textu (kteřá je navíc ochuzena o uvedení původního autora, kterého Matoušek ve své práci cituje). Na uvedeném příkladu je vidět i to, jak pozměňující doplnění autora vede k tomu, že se původně jasné tvrzení stává nejasným¹ (viz s. 29).

Grafické a formální zpracování práce je bez výhrad. Co se týče jazykové stránky, občas se v práci nacházejí překlepy. Jednotlivé části textu jsou dobře propojené, k čemuž napomáhají úvody jednotlivých kapitol. Logika obsahu se ale někdy ztrácí díky příliš složitým (volbou slovníku i strukturou vět) formulacím, ve kterých se občas ztrácí jak čtenář, tak i autor (některé věty jsou syntakticky nesprávné).

Protože je rozsah nedostatků, zejména ve smyslu práce se zdroji, v diplomové práci značný, doporučuji práci spíše k přepracování, ale ponechávám výsledné hodnocení na průběhu obhajoby.

1 Původní text zní: „S.R.Strong (1968) uvádí, že důvěryhodnost se skládá z toho, jak klient vnímá pracovníkův *smysl pro čestnost, jeho sociální roli, srdečnost a otevřenost i nízkou motivaci pro osobní prospěch.*“